

Funded by
the European

Документ за јавна политика

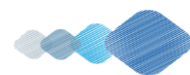
„Пристап до пазарот на трудот и право на работа за лица:
баратели на азил, под привремена заштита и странци во РСМ“

Dokument për politikë publike

“Lehtësimi i qasjes në tregun e punës për personat nën
mbrojtje humanitare dhe të huajt në RMV”

Скопје, март 2024

Shkup, mars 2024

Институт
за
европска
политика.
Скопје

Funded by
the European

Funded by
the European

Документ за јавна политика

**„Пристап до пазарот на трудот и право на работа за лица:
баратели на азил, под привремена заштита и странци во РСМ“**

Dokument për politikë publike

**“Lehtësimi i qasjes në tregun e punës për personat nën
mbrojtje humanitare dhe të huajt”**

Oвој Документ за јавна политика е достапен на два јазици: Македонски јазик: стр. 3 до 19

Ky Dokument i Politikës Publike është i disponueshëm në dy gjuhë: Gjuha shqipe: стр. 23 до 38

Funded by
the European

Скопје, март 2024

Shkup, mars 2024

Автори:

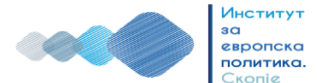
Автори на овој Документ за јавна политика се истражувачи на граѓанските организации на Легис и Лесја Украинка

Мерсиха Смаиловиќ

Татјана Урбановиќ

Јасмина Костадинова

Дисклејмер: Овој Документ за јавна политика е изготвен како дел од спроведувањето на проектот „ Пристап до право на работа за баратели на азил и хуманитарна заштита и странци во РСМ “ поддржан од Институтот за европска политика (ЕПИ) и Проектот „[Заедничка акција за човекови права](#)“, е имплементиран од Институтот за европска политика (ЕПИ) –

Funded by
the European

Скопје, финансиран од Европската унија. Содржината на овој Документ е единствена одговорност на Легис и не може да се смета дека ги одразува гледиштата на ЕПИ и/или Европската унија.

Табела

Вовед.....	5
1. Законска рамка за пристап до право на работа на странци, баратели на азил и лица под привремена заштита во РСМ	7
1.1. Пристап до право на работа на странци	8
1.2. Пристап до право на работа за баратели азил и/или супсидијарна, хуманитарна заштита и лица со стекнат статус на заштита	10
2. Правни и практични пречки до право на работа на странци, баратели на азил и лица под заштита во РСМ	13
2.1. Право на работа на странци од Украина.....	13
2.2. Право на баратели на азил.....	16
2.3. Право на работа на лица со стекнат статус на привремена заштита.....	17
3. Дискриминација на лица под привремена заштита во РСМ при пристапот на работа.....	19
Заклучоци.....	20
Препораки.....	21
Кратенки.....	22
Користена литература.....	22

Funded by
the European

Вовед

Здруженијата на граѓани Легис и Лесја Украинка со поддршка од страна на Институт за европска политика (ЕПИ) го подготвија овој Документ за јавна политика кој ги анализира и утврдува конкретните законски пречки кои го отежнуваат пристапот до право на работа за баратели на азил и странци во Република Северна Македонија (PCM). Документот за јавна политика е дел од активностите предвидени во проектот „Пристап до право на работа за баратели на азил и хуманитарна заштита и странци во PCM“ кој предвидува и застапување за правото на работа и пристап до пазарот на трудот за лица со стекнат статус на бегалци, хуманитарна заштита и/или странци и отворање на јавна дискусија во Собранието на PCM.

Документот за јавна политика има за цел да ги разгледа и образложи состојбите во врска со пристапот до работа на бегалци и лица под хуманитарна заштита и/или странци и даде препораки за надминување на законските и други системски пречки кои го оневозможуваат пристапот до ова право во PCM.

Методологија:

За потребите на овој Документ за јавна политика користени се квалитативни и квантитативни методи да собирање на податоци. Квалитивни методи подразбираат собирање и анализа на меѓународно и национално законодавство во корелација со правото на работа на странци, баратели на азил и/или привремена и/или хуманитарна заштита. Квантитативни методи подразбираат подготовка на прашалници, доставување на прашалници до лица: баратели на азил, лица под хуманитарна и/или привремена заштита со фокус на лица од Украина со подолг престој во PCM. Таргет групата која е избрана како најголема група на лица со стекнат статус на привремена заштита за учество во прашалниците е направена од причини што во период од 2015-2023 година,

Funded by
the European

Управниот суд како надлежен судски орган за доделување на статус бегалец нема одобрено ниту едно барање односно, во РСМ има регистрирано само едно лице со стекнат статус на азил во 2016 кое ја напуштило државата истата година. До крајот на 2021 година, пред Управниот суд се водат 15 постапки на баратели на азил и привремена заштита¹. Нема јавно достапни информации за 2022 и 2023 година објавени од страна на Управниот суд.

Во досегашната примена на Законот за меѓународна заштита и привремена заштита, Секторот за азил при Министерството за внатрешни работи воглавно ги одбива поднесените барања за азил при што за истите одлучува Управниот Суд. До 2022 година одобрени се 7 барања за привремена заштита. За разлика од подносителите на барања за азил кои се доставуваат од страна на странци прифатени во Центарот за прифат на баратели на азил во Скопје, со отпочнување на војната во Украина, во 2022 година над 1,000 украински бегалци побарале заштита во РСМ. Владата со брза Одлука² го овласти Министерството за внатрешни работи/Сектор за азил да издаде привремена заштита за сите баратели од Украина. Во изминатата 2022 и 2023 година, лицата под привремена заштита имаа можност да ги тестираат законите во практика и да ги застапуваат правата на пристап до работа како лица под привремена заштита и оттука, откријат слабостите во системот и неусогласеноста на законските и практични пречки при пристап до правото на работа и пазарот на трудот имајќи предвид дека овие права се загарантирани со националното законодавство.

Во понатамошниот текст односно, поглавја се разгледува законската рамка на пристапот до право на работа на следните категории: странци, баратели на азил и/или супсидијарна заштита, лица со стекнат статус на привремена/хуманитарна заштита, а за лица со стекнат статус на азил или бегалец нема податоци затоа што како што е наведено во методологијата, нема такво лице на територија на РСМ со што не можеме да ги разгледуваме тие права. Понатаму, во Документот за јавна политика се разгледува остварувањето на правото на работа на погоренаведените категории на лица, правни и практични пречки до правото на работа и утврдена дискриминација во пристапот до работа и пазарот на трудот на овие категории на лица во споредба со граѓаните на РСМ.

Документот за јавна политика има за цел да укаже на законските и практичната примена на истите кои преставуваат пречка за пристапот до работа но, и да донесе препораки за надминување

¹ Анализа- Македонско здружение на Млади правници <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/pdf/Sostojbata-so-azilot-vo-RSM-2021-1.pdf>, 2021.

² Одлука на Влада <https://dejure.mk/zakon/odluka-za-davanje-na-privremna-zashtita-vo-republika-severna-makedonija-na-lica-od-ukraina>

Funded by
the European

на овие пречки и можност за еднаков пристап до работа
странци со различен правен статус во РСМ.

и пазарот на трудот за

1. Законска рамка за пристап до право на работа на странци, баратели на азил и лица под привремена заштита во РСМ

Странците, барателите на азил и/или супсидијарна и привремена заштита се регулирани со неколку клучни закони во РСМ. Како основен документ кој ги регулираат правата и обврските на странците во РСМ е Законот за странци. Истоимениот закон ги дефинира поимите за странец, влез, излез, напуштање, престој, враќање на странците со незаконски престој, како и правата и должностите на странците во Република Северна Македонија. Како надлежна институција за издавање на дозволи за престој е Министерството за внатрешни работи (МВР) кое со Правилници ги уредува постапките за поднесување на барања за престој, дозволи за работа и други права определени во овој закон како што се: социјални, образовни, здравствени и други права на странците во Република Северна Македонија во согласност со Уставот на РСМ. Надлежен Сектор при МВР е Секторот за странци и миграции.³ Правата за пристап до работа за странци се уредени со Законот за работа и вработување на странци кој ги опфаќа и лицата баратели на азил, со статус на стекнат азил или привремена заштита.⁴ Правата на барателите на азил и/или супсидијарна заштита и лица под привремена заштита од 11.04.2021 година се уредени со Законот за меѓународна заштита и привремена заштита кој беше донесен со цел да биде усогласен со Европските регулативи на заштита на овие лица и во целост го замени дотогашниот Закон за азил и привремена заштита.⁵ Со овој закон се уредуваат условите и постапката за добивање на право на меѓународна

³ [https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20\(1\).pdf](https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20(1).pdf)

⁴ https://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/rabotastranci_konsolidiran.pdf

⁵ Со овој закон се врши усогласување со европските директиви во областа на азилот односно меѓународната заштита и тоа: 1. ДИРЕКТИВА 2011/95/ЕУ НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И СОВЕТОТ од 13 декември 2011 година за стандарди кои треба да ги исполнат лицата кои се државјани на трети земји или се лица без државјанство за да се квалификуваат како корисници на меѓународна заштита, за еднаков статус за бегалци или за лица со право на супсидијарна заштита и за содржината на дадената заштита CELEX број 32011L0095; 2. ДИРЕКТИВА 2013/32/ЕУ НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И НА СОВЕТОТ од 26 јуни 2013 година за заедничка постапка при доделување и повлекување на меѓународната заштита CELEX број 32013L0032 ; 3. ДИРЕКТИВА 2013/33/ЕУ НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И НА СОВЕТОТ од 26 јуни 2013 година за утврдување на стандарди за прием на баратели на меѓународна заштита CELEX број

Funded by
the European

заштита (во натамошниот текст: право на азил), како и престанок, укинување и поништување на право на азил на странец или лице без државјанство (во натамошниот текст: странец), како и правата и должностите на барателите на право на азил и лицата на кои им е признаено право на азил во Република Македонија. Правото на работа како и за странци е уредено со Законот за вработување и работа на странци. (види референца 4.)

1.1. Пристап до право на работа на странци

Законот за странци ги уредува правата на странци кои имаат законски престој и кои легално влегле на територија на РСМ. Тоа значи дека странецот има исправни документи со кои го докажува идентитетот и потеклото, додека пак, престојот и начинот на влез во државата е уреден во зависност од дипломатско-конзуларните односи што ги има воспоставено Северна Македонија со другите држави. Дипломатско-конзуларните односи се различни со државите и уредени на различен начин, оттука и, легалниот влез во државата може но и не мора да подлежи на поседување на виза во зависност од должината на престојот во државата како што е туристички или друг вид на престој како што е по основ на работа, семејно обединување, стекнат статус на азил и/или супсидијарна заштита итн.

Во однос на правото на работа на странци кои легално влегле во државата и сакаат да се вработат треба да исполнат услови за пристап до ова право. Дозволата за привремен престој заради вработување, работа или на самостојно вработени лица, може да се издаде ако странецот кон барањето приложи и работна дозвола, односно друга потребна дозвола согласно со закон, доколку со ратификуван меѓународен договор поинаку не е определено. Дозволата се издава за период за кој е издадена работната дозвола, но не подолго од една година и истата може да се продолжува. Работна дозвола е документ врз основа на кој домашниот или странскиот работодавач склучува договор за вработување или работа или извршува друга работа со странец. Барањето за издавање на работна дозвола странецот го поднесува до дипломатско-конзуларното претставништво на Република Македонија.

32013L0033 и 4.ДИРЕКТИВА НА СОВЕТОТ 2001/55 НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И НА СОВЕТОТ од 20 јули 2001 за минимум стандарди за давање на привремена заштита во случај на масовен прилив на раселени лица кои не се во можност да се вратат во нивната земја и воспоставување рамнотежа меѓу активностите на земјите членки при прием на раселени лица, како и при поднесувањето на последиците од таквите активности CELEX број 32001L0055

Funded by
the European

Барањето за издавање на работна дозвола треба да содржи податоци, документи и докази за видот на дејноста која странецот сака да ја реализира во Република Македонија местото, како и временскиот период во кој таа ќе биде реализирана и квалификационата структура (специјалноста) на странецот. По добивањето на визата за долгорочен престој, односно решението со кое се дозволува привремен престој во Република Македонија, странецот може да влезе во Република Македонија и е должен во рок од пет дена од денот на влегувањето во Република Македонија да се јави во Министерството за внатрешни работи, заради издавање на дозвола за привремен престој во Република Македонија. Барањето за издавање на работна дозвола странецот може да го поднесе до Агенцијата за вработување на РМ. По добивањето на дозволата за привремен престој од Министерството за внатрешни работи, странецот е должен да

го завери почетокот и престанокот на работата во Агенцијата за вработување – Центарот за вработување, во седиштето каде што е пријавена компанијата (трговско друштво).

Видови на работна дозвола:

-Лична работна дозвола

Лична работна дозвола е обновлив или постојан облик на работна дозвола, која во текот на својата важност му овозможува на странецот, слободен пристап до пазарот на труд.

Лична работна дозвола со важност за период до една година се издава на:

-член на потесното семејството на државјани на Република Македонија кој поседува важечка дозвола за привремен престој;

-член на потесното семејството на странец кој поседува лична работна дозвола за неодреден временски период;

-странец кој по потекло е од Република Северна Македонија или негов наследник до трето колено, кој нема македонско државјанство;

-странец кој престојува во Република Северна Македонија врз основ на дозвола за привремен престој за семејно обединување;

Funded by
the European

-странец барател на правото на азил на кој барањето за признавање на правото на азил не му е решено во период од една година, по истекот на периодот од една година (дозволата за работа се издава на три месеца со можност за продолжување);

-странец со признат статус на бегалец;

-странец под супсидијарна заштита и

-жртви на трговија со луѓе/хуманитарни причини.

Барањето се доставува лично до Агенцијата за вработување. Доколку им престане работниот однос не по своја вина можат да се заведат во евиденцијата на невработени лица во Агенцијата за вработување.

Во дипломатско – конзуларни претставништва (ДКП) на Р.С Македонија може да аплицира за добивање на лична работна дозвола за самовработување:

-странец кој има намера да основа или заеднички основа приватна комерцијална компанија;

-кој има намера да ја извршува својата дејност како единствен сопственик и

-кој има намера самостојно да извршува стручна дејност.

1.2. Пристап до право на работа за баратели азил и/или супсидијарна, хуманитарна заштита и лица со стекнат статус на заштита

За разлика од странците кои легално влегле во Република Северна Македонија преку поседување на лични документи и согласно меѓународните дипломатско-конзуларни односи кои ги има државата со други држави, барателите на азил и/или супсидијарна заштита и лица кои се стекнале со азил и/или супсидијарна и хуманитарна заштита не поседуваат лични документи и го остваруваат правото на работа согласно Законот за меѓународна и привремена заштита и Законот за вработување и работа на странци. Според Законот за меѓународна и привремена заштита барателите на азил може да се стекнат со право на работа согласно член б1 кој гласи:

Funded by
the European

(1) Барателите на право на азил до донесување на конечна одлука во постапката за признавање на право на азил имаат право на: - престој, - идентификациона исправа, - слобода на движење, - бесплатна правна помош, - соодветно сместување и згрижување во Прифатен центар или друго место за сместување определено од Министерството за труд и социјална политика, доколку искаже потреба за истото, - семејно единство, - основни здравствени услуги согласно со прописите за здравственото осигурување, - право на социјална заштита согласно со прописите за социјалната заштита, - право на образование согласно со прописите за основно и средно образование, - работа само во рамките на Прифатниот центар или друго место за сместување определено од Министерството за труд и социјална политика и право на слободен пристап на пазарот на труд за барател на право на азил за чие барањето за признавање на право на азил не е донесена одлука од страна на Секторот за азил, во период не подолг од девет месеци по поднесувањето на барањето, - пристап до достапни програми за рана интеграција и - контакти со Високиот комесаријат за бегалци, како и невладини хуманитарни организации заради давање на правна помош во постапката за признавање на право на азил.

(2) Министерството за труд и социјална политика за правата наведени во ставот (1) на овој член ги известува барателите на право на азил во писмена форма на јазик за кој разумно може да се претпостави дека го разбираат или во усна форма со помош на толкувач. Службен весник на РМ, бр. 64 од 11.4.2018 година 25 од 34 (3) Министерството за труд и социјална политика се грижи за обезбедување на средства за издржување и здравствено осигурување на барателите на право на азил, додека се наоѓаат во Прифатниот центар или друго место за сместување определено од Министерството за труд и социјална политика. (4) Стандардите за прифат на барателите на право на азил, ги пропишува министерот за труд и социјална политика.

По стекнување на статус на азил и/или супсидијарна и привремена заштита согласно Законот за матичен број, на лицата им се издава матичен број за странец.⁶ За издавањето на матичен број е надлежно Министерството за внатрешни работи кое воедно е одговорно за издавање на личен документ/ лична карта со кој се потврдува статусот на добиената заштита, идентитетот, адреса на живеење и други информации согласно овој закон. Според Законот за меѓународна и привремена заштита, по стекнувањето на правен статус на заштита правото на

⁶ Закон за матичен број <https://mvr.gov.mk/zakon/17>

Funded by
the European

работа е уредено согласно член 73 и 86 и 87 во кои правата на лицата со стекнат статус имаат еднакви права со граѓаните на РСМ. Член 86 од овој закон гласи:

(1) Лицата под привремена заштита имаат право на: - престој и згрижување во Република Македонија за време на привремената заштита, во согласност со економските можности на Република Македонија, - право на работа, здравствена заштита и пензиско и инвалидско осигурување под исти услови кои со соодветни прописи се предвидени за странците со дозволен привремен престој во Република Македонија, - хуманитарна помош и основни здравствени услуги за невработени лица под привремена заштита и - основно и средно образование, а во однос на повисоките степени на образование, лицата под привремена заштита се изедначени со странците со дозволен привремен престој во Република Македонија.

(2) Престојот од ставот (1) алинеја 1 на овој член нема да се смета за законски престој во смисла на Законот за странците и Законот за државјанството на Република Македонија.

(3) За остварување на правата од ставот (1) на овој член се грижи Министерството за труд и социјална политика.

(4) По престанокот на привремената заштита за лицето се применуваат прописите за странците.

Тоа значи дека Законот за вработување и работа на странци еднакво важи и за лицата со стекнат статус на заштита согласно Законот за меѓународна и привремена заштита.⁷

Имајќи предвид дека фокус на Документот за јавна политика се лица од Украина кои пристигнаа во Република Северна Македонија како резултат на војната која започна во 2022 година, Владата на РСМ на 25.07.2023 година донесе Одлука за давање на привремена заштита на лица од Украина. Владата се повикува на Законот за меѓународна и привремена заштита во член 82 од истоимениот закон која според објавениот документ, стапила на сила 09.08.2023.⁸ Одлуката е донесена како резултат на недостатокот на правна основа за остварување на правата на лицата од Украина под Законот за странци за регулирање на долготраен престој имајќи предвид дека овие лица влегле во Северна Македонија согласно Законот за странци и валидни документи. Согласно дипломатско-

⁷ Ибид.3

⁸ ОДЛУКА ЗА ДАВАЊЕ НА ПРИВРЕМНА ЗАШТИТА ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА НА ЛИЦА ОД УКРАИНА;
<https://dejure.mk/zakon/odluka-za-davanje-na-privremna-zashtita-vo-republika-severna-makedonija-na-lica-od-ukraina>

Funded by
the European

конзуларните односи помеѓу РСМ и Украина, истите имаат право на краток/туристички престој во државата во рок од 3 месеци.

По истекот на овој период, немаат права основа за поднесување на барања за долготраен престој доколку немаат стекнато работа со домашен или странски работодавец и/или по истекот на валидноста на личните документи, дел од нив се стекнале со статус на привремена заштита. Според Лесја Украинка, до март 2023 г. се водат 6,000 украинци од кои 389 добиле лична карта заради привремена заштита од хуманитарни причини. До објавување на овој документ, бројот на Украинци е значително намален и од прилика брои 1,200 лица. Меѓутоа, ниту едно од овие лица нема право на засновање на работен однос согласно Законот за странци и/или Законот за меѓународна и привремена заштита што води до правна празнина која ја разгледуваме во понатамошниот текст.

2. Правни и практични пречки до право на работа на странци, баратели на азил и лица под заштита во РСМ

Во престојното поглавје ги разгледуваме правните основи и празнини како и пречки до стекнувањето на правото на работа на странци од Украина, баратели на азил и лица со стекнат статус на азил и/или супсидијарна заштита и привремена заштита во РСМ. Досегашната практика и права за лица кои бараат заштита во РСМ во главно се уредува со Законот за меѓународна и привремена заштита која предвидува постапка пред Секторот за странци и имиграции во рамките

на Министерството за внатрешни работи. Доколку лицето е одбиено за азил и/или супсидијарна или привремена заштита, поднесува тужба пред Управниот суд во прв степен и понатаму, доколку е одбиено од страна на Управниот суд, Вишиот Управен суд одлучува во второстепена постапка по што се исцрпуваат сите правни лекови за заштита. Овие процеси иако е предвидено да траат до 9 месеци, Управниот и Вишиот Управен суд во просек одлучуваат и до 2 години. За ова време, лицата кои бараат заштита се соочуваат со правна несигурност и неможност за остварување на нивните права кои се загарантирани со меѓународно и национално законодавство.

2.1. Право на работа на странци од Украина

Како што е наведено во првото поглавје, лицата од Украина кои пристигнаа во Република Северна Македонија како резултат на војната во Украина, на територијата влегоа со легални патни

Funded by
the European

исправи кои им овозможува туристички престој до 3 месеци. Имено, Законот за странци не овозможува пристап до работа за туристички престој на странци и како што е предвидено со истоимениот закон, доколку овие лица се водат согласно Законот за странци ќе треба да ги исполнат условите за долготраен престој што значи вработување кај домашен или странски работодавец кој ги исполнува условите за вработување на странци. Според одговорите добиени од прашалниците кои ги доставивме до лицата од Украина со помош на невладината организација Лесја Украинка, ниту едно лице не остварило право на работа и/или се стекнало со работа. Во прашалникот доставен до Лесја Украинка, учество земале 11 лица и ниту едно лице не поседува документ за статус на привремена заштита и/или остварило пристап до правото на работа.

Како причини се наведени недостаток на лични документи издадени за лица со стекнат статус на заштита согласно Законот за меѓународна и привремена заштита, а во текот на изминатите 2 години од пристигнувањето во РСМ повеќето се соочуваат со истекување на валидноста на патната исправа и долга постапка во Амбасадата на Украина во РСМ имајќи ја предвид војната која исто така трае веќе 2 години и неможноста за враќање во државата. Како брзо решение, Владата носи Одлука на 25.07.2023 година за давање на привремена заштита на лица од Украина. Владата се повикува на Законот за меѓународна и привремена заштита во член 82 од истоимениот закон која според објавениот документ, стапила на сила 09.08.2023.⁹

Преку оваа Одлука, Министерството за внатрешни работи го изменува Правилникот за образец на потврдата за искажаната намера за поднесување за призовање право на азил, образецот на барање за признавање право на азил, образецот за првичен разговор за регистрација

за спроведен разговор со врска со поднесено барање за признавање на право на азил, образецот за записник за приен на усно барање за признавање на павото на азил по основ на семејно обедиување, начинот на земање на отпечатоци од прсти и фотографирање на барателите на азил, образецот и начинот на издавање и замена на исправи на баратели на право на азил и лица на кои им е признаено право на азил или привремена заштита (идентификациона исправа за барател на азил, лична карта на лице со статус на бегалец, лична карта на лице под супсидијарна заштита, патна исправа на лице со статус на бегалец, идентификациона исправа за лица под привремена заштита) во Република Северна Македонија.¹⁰

⁹ Ибид.8

¹⁰ Новиот Правилник не е достапен за јавноста, во прилог преходен правилник за образци. <https://dejure.mk/zakon/pravilnik-za-obrazecot-na-potvrdata-za-iskazhanata-namera-za-podnesuvanje-na-baranje-za-priznavanje-pravo-na-azil-obrazecot-na-baranjeto-za-priznavani>

Funded by
the European

Измените на овој Правилник и горенаведените обрасци не можат да се најдат во електронска форма на веб-страницата на Министерството и Службен весник кои биле донесени на 03.09.2024 г. Во октомври, 2023 година, Правилникот е доставен до невладината организација Лесја Украинка и така е добиен за разгледување во овој Документ за јавна политика. Измените предвидуваат издавање на нов идентификациски документ за лица под привремена заштита кој исто така не е достапен затоа што таков документ до објавувањето овој Документ не е издаден на ниту едно лице под привремена заштита, вклучувајќи ги и лицата од Украина. Овој документ предвидува и поседување на матичен број но, останува нејасно како документот ќе биде изработен кога истиот не е во согласност со Законот за меѓународна и привремена заштита и Законот за матичен број.

Од тоа што е достапно за јавноста, утврдивме дека на 174-тата Седница на Влада во точка 33 е наведена Одлуката за давање на привремен статус на заштита на лица од Украина. Во истата точка е наведено следното: „Владата ја донесе Одлуката за давање на привремена заштита во Република Северна Македонија на лица од Украина. Истовремено, Владата заклучи Министерството за внатрешни работи да преземе соодветни активности со цел создавање на правен основ за доделување матичен број на лица под привремена заштита и имплементација на оваа“.¹¹ Воедно, согласно доставено Барање за информации од јавен карактер од страна на Легис до Агенцијата за вработување за пристап до работа на странци и лица под хуманитарна заштита, добивме информација дека: Пристап до дата-базата на работодавачи како и пријавување на лица без работа во Агенцијата, секое лице треба да поседува македонски матичен број или број на граѓанин, а не странец и дека Агенцијата не води и нема дата-база која ги вклучува оваа категорија

на лица. Согласно доставената информација, Агенцијата упати дека работи согласно Закон за вработување и осигурување во случај на невработеност и Законот за евиденции во областа на трудот. Во двата закони странците и лицата со статус на азил и/или супсидијарна заштита и привремена заштита не се опфатени со законите, ниту е направена измена и усогласување со Законот за меѓународна и привремена заштита и Законот за странци. Дополнително, Агенцијата за прашања за право на работа на странци и лица под заштита не упати кон Министерството за внатрешни работи или Сектор за странци и имиграции.

¹¹ Точка 33 Владата ја донесе Одлуката за давање на привремена заштита во Република Северна Македонија на лица од Украина. Истовремено, Владата заклучи Министерството за внатрешни работи да преземе соодветни активности со цел создавање на правен основ за доделување матичен број на лица под привремена заштита и имплементација на оваа file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/174_sednica_na_vlada.pdf

Funded by
the European

Оттука, заклучуваме дека лицата од Украина како и лицата кои се со стекнат статус на заштита согласно Законот на меѓународна и привремена заштита немаат пристап да се регистрираат како невработени лица, пристап до мерки за вработување и други мерки кои се овозможени за граѓаните на РСМ. Имајќи предвид дека лицата од Украина со Одлуката на Владата се стекнале со статус на лице под привремена заштита, а не им е издаден документ за таквиот статус, немаат валидни лични документи во целост се исклучени од пазарот на трудот и пристапот до право на работа и согласно Законот за странци.

2.2. Право на баратели на азил

Барателите на азил согласно Законот за меѓународна и привремена заштита во член 61 од истоимениот закон или: - работа само во рамките на Прифатниот центар или друго место за сместување определено од Министерството за труд и социјална политика и право на слободен пристап на пазарот на труд за барател на право на азил за чие барањето за признавање на право на азил не е донесена одлука од страна на Секторот за азил, во период не подолг од девет месеци по поднесувањето на барањето. Во истиот член, Секторот треба да издаде идентификациска исправа но, тоа не вклучува давање на матичен број за странци, привремен или друг вид на број со кој се овозможува пристап до работа и пазарот на трудот согласно Законот за матичен број, Законот за странци, Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност и Законот за евиденции во областа на трудот.

Барателите на азил не можат да го остварат своето законски загарантирано право на работа поради проблеми во практичното спроведување на прописите и поради законската неусогласеност. Во регистаскиот систем на Агенцијата за вработување може да се впише невработено лице со Единствен матичен број согласно Законот за матичен број. На барателите на азил или лица кои се во процедура на доделување на статус на заштита иако со Законот за меѓународна заштита им се гарантира правото на работа во Центарот за прифат на баратели на азил во Скопје и доколку, постапката за утврдување на нивниот статус е над 9 месеци, им се

гарантира правото на работа, истото не можат да го остварат затоа што и во овој закон нема предвидено доделување на матичен број. Барателите на азил не поседуваат лични документи издадени од надлежен орган и оттука, не можат да ги остварат основните права загарантирани со националното законодавство.

Funded by
the European

Оттука, заклучуваме дека законодавецот го предвидел правото на работа како про-форма без предвидување на начини за остварување на ова право. Законот за меѓународна и привремена заштита во член 62 не е усогласен со Законот за матичен број и придружните закони за барателите да го остварат ова право.

2.3. Право на работа на лица со стекнат статус на привремена заштита

Лицата со стекнат статус на привремена заштита добиваат матичен број кој го издава Министерството за внатрешни работи и идентификациска исправа согласно член 86 од Законот за меѓународна и привремена заштита и Правилникот кој ги предвидува образците за издавање на документ за лична идентификација. Евиденцијата за издадените матични броеви за странци ја води Министерството во електроски формат, посебно од матичните броеви издадени на лица кои се стекнуваат со матичен број со раѓање и државјанство во РСМ. Законот за матичен број и Законот за странци исто така предвидуваат пристап до правото на работа по овој основ. Меѓутоа, Агенцијата за вработување нема таква евиденција или регистар. Дозволите за работа на странци се издаваат од страна на Министерството за труд и социјална политика, додека дозволите за престој ги издава Министерството за внатрешни работи. Овие дозволи не се во согласност со Законот за меѓународна и привремена заштита затоа што лицата под привремена заштита не спаѓаат во категорија странци со привремен престој или работа. Овие дозволи се издаваат на странци со валидни лични документи издадени од државите на потекло за кои странците кои бараат дозволи не бараат азил и/или супсидијарна и привремена заштита.

Лицата кои бараат заштита и причините за истите се утврдени со Законот за меѓународна и привремена заштита и дефинирани во член 5, 6 и 7 и во согласност со Женевската конвенција за основи за заштита на лица од прогон.¹² Исто така, овие правила не важат за странци кои имаат валидни документи и не се предмет на прогон.

¹² Лице со статус на бегалец Член 5 Лице со статус на бегалец е странец за кој по испитување на неговото барање му се признава статус на бегалец и за кое е утврдено дека ги исполнува условите определени со Женевската конвенција, односно лице кое поради оправдан страв дека ќе биде прогонето заради својата раса, вера, националност, припадност на одредена социјална група или поради своето политичко уверување, е надвор од државата чиј државјанин е и не може, или поради таков страв, не сака да биде под заштита на таа држава или кое доколку е без државјанство е надвор од државата во која имало вообичаено место на престој, не може или поради таков страв не сака да се врати во неа. Дела на прогонување Член 6 (1) Делата на прогонување во смисла на членот 1 А од Женевската конвенција мора да: - бидат доволно тешки по својата природа или повторување за да претставуваат сериозна повреда на основните човекови права, а особено оние права кои не можат да бидат ограничени во согласност со членот 15 став (2) од Европската конвенција за заштита на човековите права и на основните слободи или - претставуваат збир на различни мерки кои вклучуваат и повреди на човековите права што е доволно сериозно за да влијае врз еден поединец на сличен начин, како што е наведено во ставот (1) алинеја 1 на овој член. (2) Делата на прогонување од ставот (1) на овој член можат, меѓу другото, да имаат форма на: - дела на физичко или ментално насилство, вклучувајќи и дела на сексуално насилство, - законски, административни, полициски и/или судски мерки што самите по себе се дискриминаторски, или што се спроведуваат на дискриминаторски начин, - кривично гонење или казнување кое е

Funded by
the European

Дополнително, и по издавање на матичен број и идентификациска исправа, лицата под привремена заштита, азил и/или супсидијарна заштита не можат да се впишат во регистарот Агенцијата за вработување на РСМ затоа што агенцијата нема и не води посебен регистар затоа што нема законска основа врз која би направила таков регистар и овозможила еднаков пристап до пазарот на трудот и правото на работа како и социјални и други бенефиции кои ги добиваат граѓаните во случај на невработеност.

Социјалните права на лицата под привремена заштита, азил и/или супсидијарна заштита ги обезбедува Министерството за труд и социјална работа. Дополнително, доколку лицата под привремена заштита најдат работа, ги губат правото на социјален надоместок, домување и здравствени права, а истите не можат да ги обезбедат заради неможноста да најдат работа, учествуваат во програмите за вработување и само-вработување на Агенцијата за вработување и други можности во недостаток на Единствен матичен број различен од граѓаните на РСМ.

непропорционално или дискриминаторско, - лишување од судска заштита што резултира во непропорционална или дискриминаторска казна, - кривично гонење или казнување поради одбивање на извршување на воена служба за време на конфликт, во случаи кога исполнувањето на воената служба би значело учество во криминални дела, или дела што потпаѓаат под причините за исклучување, утврдени во членот 8 став (1) од овој закон и - дела кои по својата природа се врзани за пол или деца. (3) Поврзаност помеѓу делата на прогонување од ставот (1) на овој член и причините за прогон од членот 7 од овој закон мора да постои, во случај на отсуството на заштита од делата на прогонување. Службен весник на РМ, бр. 64 од 11.4.2018 година 4 од 34 Причини за прогон Член 7 (1) При процената на причините дека едно лице поради оправдан страв ќе биде прогонето заради својата раса, вера, националност, припадност на одредена социјална група или поради своето политичко уверување особено се земаат предвид елементите од ставовите (3), (4), (5) и (6) на овој член за раса, вера, националност, припадност на одредена социјална група или поради своето политичко уверување. (2) Поимот „раса“ особено ја вклучува бојата на кожа, потеклото или припадност на одредена етничка група. (3) Поимот „вера“ вклучува теистички, нетеистички и атеистички верувања, учество или воздржување од учество во приватни или јавни верски обреди, индивидуално или во група, други верски обреди или искажување на погледи или форми на лично или заедничко однесување кое се темели на верско однесување. (4) Поимот „националност“ не се ограничува на државјанство или немање на државјанство, туку вклучува припадност на одредена група која е дефинирана според својот културен, етнички и јазичен идентитет, заедничко географско или политичко потекло или поврзаност со населението на друга држава. (5) Поимот „група“ се однесува на припадност на одредена социјална група која вклучува членови кои имаат заеднички природни карактеристики или заедничко потекло, кое не може да се промени, или имаат карактеристики или уверувања кои се од важност за нивниот идентитет или свест, при што не може да се присилува лицето да се откаже од нив. Групата има јасно одвоен идентитет во државата на потекло, затоа што се смета за различна од општеството што ја опкружува. Во зависност од околностите на државата на потекло, една социјална група може да означува и група која се темели на сексуална ориентација. Сексуалната ориентација не се смета за дело казниво согласно со националното законодавство. Елементите поврзани со родот, кои го вклучуваат родовиот идентитет, треба да се земат предвид при определување на членство или карактеристика на одредена социјална група. (6) Поимот „политичко уверување“ особено го вклучува личното мислење, идеи и уверувања во однос на прашања поврзани со потенцијалните вршители на прогон и нивните политики или методи, без оглед дали барателот на право на азил презел активности во однос на своите уверувања. (7) При проценката дали барателот има оправдан страв од прогон не е од значење дали барателот навистина ги поседува расните, религиозните, националните, социјалните или политичките карактеристики кои го предизвикуваат таквиот прогон, под услов таквата карактеристика да му е припишана од страна на вршителот на прогон.

Funded by
the European

3. Дискриминација на лица под привремена заштита во РСМ при пристапот на работа

Барателите на азил и лицата со стекнат статус на азил и/или супсидијарна заштита и привремена заштита се целосно исклучени од пазарот на трудот и еднаквиот пристапот до правото на работа во споредба со граѓаните на РСМ по неколку основи и тоа:

- Барателите на азил и по истекот на 9 месеци од постапката за стекнување со статус на заштита немаат право на матичен број со кој може да учествуваат на пазарот на трудот или впишат во регистарот на невработени лица во РСМ. Ниту еден закон не предвидува нивно вклучување и обезбедување на социо-економски, здравствени и образовни права имајќи предвид дека сите овие права се поврзани со поседување на матичен број.
- Лицата со стекнат статус и начин на стекнување на привремена заштита, азил и/или супсидијарна заштита директно се дискриминираат преку Одлуката на Владата за давање на привремена заштита на лица од Украина со посебна одлука, додека сите останати баратели на заштита треба да водат постапки согласно Законот за меѓународна и привремена заштита
- Ниту едно лице со стекнат статус за привремена заштита азил и/или супсидијарна нема право на работа и впишување во регистарот на невработени лица независно од земјата на потекло заради неусогласеност на Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност и Законот за евиденции во областа на трудот што ги става овие лица во нееднаква положба и/или статус со граѓаните на РСМ.

Funded by
the European

Заклучоци

Согласно досегашното истражување спроведено за потребите на овој Документ за јавна политика заклучуваме дека:

- Барателите на азил во РСМ немаат никаков пристап до правото на работа но, исто така немаат никаков пристап до нивните основни права заради неусогласеност на законските регулативи и недостаток на законска регулатива со која е предвидено издавање на матичен број
- Лицата со стекнат статус на привремена заштита, азил и/или привремена заштита немаат еднаков пристап до пазарот на трудот и правото на работа заради неусогласеност на Законот за меѓународна и привремена заштита со Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност и Законот за евиденции во областа на трудот
- Законот за странци се однесува на категорија на лица кои имаат валидни лични документи и не се предмет на прогон согласно Законот за меѓународна и привремена заштита. Оттука, лицата опфатени со овој закон не можат да ги уживаат ниту правата за пристап до работа опфатени со Законот за странци. Законот за странци не предвидува издавање на матичен број затоа што странците кои го регулираат престојот по основ на вработување немаат потреба од издавање на матичен број туку Договор за вработување кај познат работодавец со регулиран правен статус во РСМ. Правата и должностите за вработување на странци по овој закон се обезбедуваат од страна на работодавецот.
- Одлуката на Владата донесена на 174-та Седница на Влада на 25.07.2023 г. и Измените на Правилникот за Образци од месец септември, 2023 г. кој не е јавно достапен, врши директна дискриминација меѓу барателите на азил и/или супсидијарна заштита и привремена заштита кои се во редовна постапка за барање на заштита согласно Законот за меѓународна и привремена заштита

Funded by
the European

Препораки

- Итно укинување и/или измена на Одлуката на Влада донесена на 174-та Седница на Влада на 25.07.2023 г. со која ќе се направи унифициран, сеопфатен и еднаков пристап до правото на азил и/или супсидијарна и привремена заштита на сите лице кои бараат заштита во РСМ
- Усогласување на Законот за меѓународна и привремена заштита со Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност и Законот за евиденции во областа на трудот и други сродни закони, а со цел обезбедување на еднаков пристап до правото на работа за лица со стекнат статус на азил и/или супсидијарна и привремена заштита независно од нивната држава на потекло
- Отворање на регистар за лица со стекнат статус на азил и/или супсидијарна и привремена заштита на сите лице кои бараат заштита во РСМ и еднаков пристап на сите основни права и пристап до работа во Агенцијата за вработување на РСМ
- Измена на Законот за меѓународна и привремена заштита во член б2, а во врска со издавање на матичен број за барателите на азил и обезбедување на пристап до основните права, вклучувајќи го и правото на работа во периодот на постапка за стекнување на право на азил и/или супсидијарна и привремена заштита на сите лице кои бараат заштита во РСМ

Funded by
the European

Кратенки:

ЕПИ- Институт за европска политика

ДКП- дипломатско – конзуларни претставништва

РСМ – Република Северна Македонија

Користена литература:

1. Анализа- Македонско здружение на Млади правници <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/pdf/Sostojbata-so-azilot-vo-RSM-2021-1.pdf> , 2021.
2. Закон за меѓународна и привремена заштита
3. Закон за странци
4. Закон за матичен број
5. Закон за работни односи
6. Закон за вработување и осигурување во случај на невработеност
7. Законот за евиденции во областа на трудот.
8. Законот за вработување и работа на странци
9. Одлука на Влада за доделување на статус на привремена заштита на Украинци.
10. 174-та Седница на Влада – записник
11. Барање за информации до Агенција за вработување и добиен Одговор
12. Прашалник и добиени одговори од страна на лица од Украина со и без стекнат статус на привремена заштита

Funded by
the European

Dokument për politikë publike

“Lehtësimi i qasjes në tregun e punës për personat nën mbrojtje humanitare dhe të huajt”

Shkup, mars 2024

Funded by
the European

Autorë:

Autorët e këtij Dokumenti për politikë publike janë hulumtuesit nga organizatat qytetare Legis dhe Lesja Ukrainka

Mersiha Smailoviq

Tatjana Urbanoviq

Jasmina Kostadinova

Disklejmer: Ky Dokument për politikë publike është përgatitur si pjesë e zbatimit të projektit "Qasja në të drejtën e punës për azilkërkuesit dhe mbrojtje humanitare dhe të huajt në RMV" mbështetur nga Instituti i Politikave Evropiane (EPI) dhe Projekti "Veprim i përbashkët për Të Drejtat e Njeriut", u zbatua nga Instituti i Politikave Evropiane (EPI) – Shkup, financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e këtij Dokumenti është përgjegjësi vetëm e Legis-it dhe nuk mund të konsiderohet se pasqyron pikëpamjet e EPI dhe/ose të Bashkimit Evropian.

Funded by
the European

Përmbajtja

Hyrje.....	26
1. Korniza ligjore për qasje në të drejtën e punës për të huajt, azilkërkuesit dhe personat nën mbrojtje të përkohshme në RMV	28
1.1. Qasja në të drejtën e punës për të huajt.....	29
1.2. Qasja në të drejtën e punës për azilkërkuesit dhe/ose mbrojtje subsidiare, humanitare dhe personat me status të fituar mbrojtjeje	31
2. Pengesat ligjore dhe praktike për të drejtën e punës së të huajve, azilkërkuesve dhe personave nën mbrojtje në RMV.....	33
2.1. E drejta e punës për të huajt nga Ukraina	34
2.2. E drejta e azilkërkuesve	36
2.3. E drejta e punës për personat me status të mbrojtjes së përkohshme.....	37
3. Diskriminimi i personave nën mbrojtje të përkohshme në RMV gjatë qasjes në punë	39
Konkluzione.....	40
Rekomandime.....	41
Shkurtesa	37
Literatura e përdorur	38

Funded by
the European

Hyrje

Shoqatat qytetare Legis dhe Lesja Ukrainka me mbështetjen e Bashkimit Evropian për Politikën Evropiane (EPI) e përgatitën këtë Dokument për politikë publike i cili analizon dhe përcakton pengesat specifike ligjore që e bëjnë të vështirë për azilkërkuesit dhe të huajt qasjen në të drejtën për të punuar në Republikën e Maqedonisë së Veriut (RMV). Dokumenti për politikë publike është pjesë e aktiviteteve të parashikuara në projektin “Qasja në të drejtën e punës për azilkërkuesit dhe mbrojtjen humanitare dhe të huajt në RMV” i cili parashikon avokimin për të drejtën për punë dhe qasjen në tregun e punës për personat të cilët kanë fituar statusin e refugjatit, mbrojtja humanitare dhe/ose të huajt dhe hapja e diskutimit publik në Kuvendin e RMV.

Dokumenti për politikë publike synon të shqyrtojë dhe shpjegojë situatën në lidhje me qasjen në punë të refugjatëve dhe personave nën mbrojtje humanitare dhe/ose të huajve dhe jep rekomandime për tejkalimin e pengesave ligjore dhe pengesave të tjera të sistemit të cilat e pamundësojnë qasjen në këtë të drejtë në RMV.

Metodologjia:

Për nevojat e këtij Dokumenti për politikë publike, janë përdorur metoda kualitative dhe kuantitative të mbledhjes së të dhënave. Metodatat kualitative përfshijnë mbledhjen dhe analizën e legjislacionit ndërkombëtar dhe kombëtar në korrelacion me të drejtën për punë të të huajve, azilkërkuesve dhe/ose mbrojtjen e përkohshme dhe/ose humanitare. Metodatat kuantitative përfshijnë përgatitjen e pyetësorëve, dërgimin e pyetësorëve për personat: azilkërkues, persona nën mbrojtje humanitare dhe/ose mbrojtje të përkohshme me fokus tek personat nga Ukraina me qëndrim më të gjatë në RMV. Grupi i synuar, i cili u përzgjedh si grupi më i madh i personave me status të përkohshëm të fituar, për pjesëmarrje në pyetësorë është bërë për arsye se në periudhën 2015-2023, Gjykata Administrative, si autoritet kompetent gjyqësor për dhënien e statusit refugjat, nuk ka miratuar asnjë kërkesë, gjegjësisht në RMV është regjistruar vetëm një person me status të fituar azili në vitin 2016, i cili është larguar nga vendi po atë vit. Deri në fund të vitit 2021, në Gjykatën Administrative do të zhvillohen 15 procedura për azilkërkues dhe mbrojtje të

Funded by
the European

përkohshme¹³. Nuk ka asnjë informacion publik për vitin publikuar nga Gjykata Administrative.

2022 dhe 2023 të

Në zbatimin aktual të Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe Mbrojtjen e Përkohshme, Departamenti i Azilit në Ministrinë e Punëve të Brendshme kryesisht refuzon kërkesat e paraqitura për azil, ndërsa për të vendos Gjykata Administrative. Deri në vitin 2022 janë miratuar 7 kërkesa për mbrojtje të përkohshme. Ndryshe nga aplikuesit për azil të cilët dorëzohen nga të huajt e pranuar në Qendrën Pritëse për Azilkërkuesit në Shkup, me fillimin e luftës në Ukrainë, në vitin 2022 mbi 1000 refugjatë

ukrainas kanë kërkuar mbrojtje në RMV. Qeveria me Vendim¹⁴ të shpejtë e autorizoi Ministrinë e Punëve të Brendshme/Sektori për Azil që t'u japë mbrojtje të përkohshme të gjithë kërkuarëve nga Ukraina. Vitin e kaluar 2022 dhe 2023, personat nën mbrojtje të përkohshme patën mundësinë të testojnë ligjet në praktikë dhe të mbrojnë të drejtat e qasjes në punë si persona nën mbrojtje të përkohshme dhe si rrjedhojë t'i zbulojnë dobësitë në sistem dhe mospërputhjet e ligjeve dhe pengesave praktike për qasjen në të drejtën e punës dhe tregun e punës, duke pasur parasysh se këto të drejta garantohen nga legjislacioni kombëtar.

Në tekstin e mëposhtëm, respektivisht në kapitujt, shqyrtohen Kornizat ligjore, qasjen në të drejtën e punës për kategoritë e mëposhtme: të huajt, azilkërkuesit dhe/ose mbrojtje subsidiare, personat me statusin e fituar të mbrojtjes së përkohshme/mbrojtje humanitare dhe për personat me statusin e fituar të azilit apo refugjatit nuk ka të dhëna sepse, siç thuhet në metodologji, nuk ka person të tillë në territorin e RMV-së, kështu që ne nuk mund t'i shqyrtojmë ato të drejta. Më tej, në Dokumentin për politikë publike shqyrtohet realizimi i të drejtës së punës për kategoritë e sipërpërmendura të personave, pengesat ligjore dhe praktike për të drejtën për punë dhe diskriminimin e konstatuar në qasjen në punë dhe tregun e punës të këtyre kategorive të personave në krahasim me qytetarët e RMV-së.

Dokumenti për politikë publike ka për qëllim të tregojë zbatimin ligjor dhe praktik të të njëjtit të që paraqesin pengesë për qasjen në punë, por dhe të sjellë rekomandime për tejkalimin e këtyre pengesave dhe mundësinë për qasje të barabartë në punë dhe në tregun e punës për të huajt me status të ndryshëm ligjor në RMV.

¹³ <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/pdf/Sostojbata-so-azilot-vo-RSM-2021-1.pdf>

¹⁴ <https://dejure.mk/zakon/odluka-za-davanje-na-privremna-zashtita-vo-republika-severna-makedonija-na-lica-od-ukraina>

Funded by
the European

1. Korniza ligjore për qasje në të drejtën e punës azilkërkuesit dhe personat nën mbrojtje të përkohshme në RMV

për të huajt,

Të huajt, azilkërkuesit dhe/ose me mbrojtje subsidiare dhe mbrojtje të përkohshme rregullohen nga disa ligje kyçe në RMV. Ligji për të Huajt është dokumenti bazë që rregullon të drejtat dhe detyrimet e të huajve në RMV. Ligji me të njëjtin emër përcakton nocionet për të huaj, hyrje, dalje, largim, qëndrim, kthim të të huajve me qëndrim të paligjshëm, si dhe të drejtat dhe detyrat e të huajve në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Institucioni kompetent për dhënien e lejeve të qëndrimit është Ministria e Punëve të Brendshme (MPB), e cila me Rregullore drejton procedurat për paraqitjen e kërkesave për qëndrim, leje pune dhe të drejta

të tjera të përcaktuara në këtë ligj si që janë: të drejtat sociale, arsimore, shëndetësore dhe të drejta të tjera për të huajt në Republikën e Maqedonisë së Veriut në përputhje me Kushtetutën e RMV-së. Sektori kompetent pranë MPB-së është Sektori për të huaj dhe migracione¹⁵. Të drejtat e qasjes në punë për të huajt rregullohen me Ligjin për punën dhe punësimin e të huajve, i cili i përfshin edhe personat që kërkojnë azil, me statusin e azilit të fituar ose mbrojtje të përkohshme.¹⁶

Të drejtat e azilkërkuesve dhe/ose me mbrojtje subsidiare dhe personave nën mbrojtje të përkohshme nga data 11.04.2018 rregullohen me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe Mbrojtjen e Përkohshme i cili është miratuar në mënyrë që të harmonizohet me rregulloret Evropiane për mbrojtjen e këtyre personave dhe në tërësi e zëvendësoi Ligjin e mëparshëm për Azil dhe Mbrojtje të Përkohshme.¹⁷ Me këtë ligj rregullohen kushtet dhe procedura për fitimin e të drejtës për mbrojtje ndërkombëtare (në tekstin e mëtejme: e drejta për azil), si dhe përfundimin, anulimin dhe heqjen e së drejtës për azil të të huajit ose personit pa shtetësi (në tekstin e mëtejme: i huaj), si dhe të drejtat dhe detyrat e azilkërkuesve

¹⁵ [https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20\(1\).pdf](https://mvr.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20stranci%20precisten%20tekst%20(1).pdf)

¹⁶ https://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/rabotastranci_konsolidiran.pdf

¹⁷ Ky ligj është në përputhje me direktivat evropiane në fushën e azilit, gjegjësisht mbrojtjes ndërkombëtare, përkatësisht: 1. DIREKTIVA 2011/95/BE E PARLAMENTIT DHE KËSHILLIT EVROPIAN e datës 13 dhjetor 2011 për standardet që duhet të plotësojnë personat që janë shtetas të vendet e vendeve të treta ose janë persona pa shtetësi për t'u kualifikuar si përfitues të mbrojtjes ndërkombëtare, për status të barabartë për refugjatët ose për personat që kanë të drejtë për mbrojtje plotësuese dhe për përmbajtjen e mbrojtjes së dhënë me numrin CELEX 32011L0095; 2. DIREKTIVA 2013/32/BE E PARLAMENTIT DHE TË KËSHILLIT EVROPIAN e datës 26 qershor 2013 për procedurën e përbashkët për dhënien dhe tërheqjen e mbrojtjes ndërkombëtare me numër CELEX 32013L0032; 3. DIREKTIVA 2013/33/BE E PARLAMENTIT DHE TË KËSHILLIT EVROPIAN e datës 26 qershor 2013 për vendosjen e standardeve për pritjen e aplikantëve për mbrojtje ndërkombëtare numër CELEX 32013L0033 dhe 4. DIREKTIVA E KËSHILLIT DHE EURO2001E KËSHILLIT 5. E KËSHILLIT të datës 20 korrik 2001 mbi standardet minimale për dhënien e mbrojtjes së përkohshme në rast të një fluksi masiv të personave të zhvendosur që nuk janë në gjendje të kthehen në vendin e tyre dhe vendosjen e një ekuilibri midis aktiviteteve të shteteve anëtare në pritjen e personave të zhvendosur, si dhe në trajtimin e pasojave të aktiviteteve të tilla CELEX numër 32001L0055

Funded by
the European

dhe personave të cilëve u është pranuar e drejta për azil në Republikën e Maqedonisë. E drejta për punë, si dhe për të huajt, rregullohet me Ligjin për punësimin dhe punën e të huajve. (shih referencën 4.)

1.1. Qasja në të drejtën e punës për të huajt

Ligji për të huajt rregullon të drejtat e të huajve që kanë vendbanim të ligjshëm dhe që kanë hyrë ligjërisht në territorin e RMV-së. Kjo do të thotë se i huaji ka dokumente të rregullta që vërtetojnë identitetin dhe origjinën e tij, ndërsa vendbanimi dhe mënyra e hyrjes në vend është i rregullt në varësi të marrëdhënieve diplomatike-konsulare që Maqedonia e Veriut ka krijuar me shtetet tjera. Marrëdhëniet diplomatike-konsulare janë të ndryshme me vendet dhe të rregulluara në mënyra të ndryshme, kështu që hyrja e ligjshme në vend mundet por nuk është patjetër të jetë posedimi i vizës në varësi të kohëzgjatjes të qëndrimit në shtet, si që janë qëndrimi turistik ose një lloj tjetër qëndrimi si që është në bazë të punës, bashkimit familjar, statusit të fituar të azilit dhe/ose mbrojtjes subsidiare, etj.

Sa i përket të drejtës për punë, të huajt që kanë hyrë në mënyrë legale në vend dhe dëshirojnë të punësohen duhet të plotësojnë kushte për qasje në këtë të drejtë. Leja e qëndrimit të përkohshëm për qëllime punësimi, punë ose për persona të vetëpunësuar mund të jepet nëse i huaji krahas kërkesës paraqet edhe leje pune, respektivisht leje tjetër në përputhje me ligjin, përveç rasteve kur përcaktohet ndryshe nga një marrëveshje ndërkombëtare e ratifikuar. Leja jepet për periudhën për të cilën është dhënë leja e punës, por jo më shumë se një vit dhe e njëjta mund të zgjatet. Leja e punës është dokument në bazë të të cilit punëdhënësi vendas ose i huaj lidh kontratë për punësim ose punë ose kryen punë tjetër me një të huaj. Kërkesën për dhënie e lejes së punës i huaji e paraqet në përfaqësinë diplomatike-konsularere të Republikës së Maqedonisë.

Kërkesa për dhënie e lejes së punës duhet të përmbajë të dhëna, dokumente dhe dëshmi për llojin e veprimtarisë që i huaji dëshiron të kryejë në Republikën e Maqedonisë, vendin, si dhe periudhën kohore në të cilën do të realizohet dhe struktura (kualifikimi) i të huajit. Pas marrjes së vizës për qëndrim afatgjatë, gjegjësisht vendimit me të cilin lejohet qëndrimi i përkohshëm në Republikën e Maqedonisë, i huaji mund të hyjë në Republikën e Maqedonisë dhe është i detyruar të paraqitet në Ministrinë e Punëve të Brendshme në afat prej pesë ditësh nga dita e hyrjes në Republikën e Maqedonisë, me qëllim të lëshimit të lejes së qëndrimit të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë.

Funded by
the European

Kërkesën për dhënien e lejes së punës i huaji mund ta paraqesë në Agjencinë për Punësim të Republikës së Maqedonisë. Pas marrjes së lejes së përkohshme të qëndrimit nga Ministria e Punëve të Brendshme, i huaji është i detyruar të vërtetojë fillimin dhe përfundimin e punës në Agjencinë e Punësimi - Qendra e Punësimi, në selinë ku është regjistruar kompania (shoqëria tregtare).

Llojet e lejes së punës:

- Leje pune personale

Leja personale e punës është një formë e rinovueshme ose e përhershme e lejes së punës, e cila gjatë vlefshmërisë së saj i mundëson të huajit qasje të lirë në tregun e punës.

Leja personale e punës e vlefshme deri në një vit jepet për:

- anëtar i familjes së ngushtë të shtetasve të Republikës së Maqedonisë, i cili posedon leje qëndrimi të përkohshme të vlefshme;
- anëtar i familjes së ngushtë të një të huaji që ka leje pune personale për një kohë të pacaktuar;
- i huaji me origjinë nga Republika e Maqedonisë së Veriut ose trashëgimtari i tij deri në gjeneratën e tretë, i cili nuk ka shtetësi maqedonase;
- i huaji me vendbanim në Republikën e Maqedonisë së Veriut në bazë të lejes së qëndrimit të përkohshëm për bashkim familjar;
- i huaj që kërkon të drejtën e azilit, kërkesa për njohjen e të drejtës për azil e të cilit nuk është zgjidhur brenda një periudhe njëvjeçare, pas skadimit të periudhës njëvjeçare (leja e punës lëshohet për tre muaj me mundësi vazhdimi);
- i huaj me status të pranuar refugjati;
- i huaj nën mbrojtje subsidiare dhe
- viktima të trafikimit të qenieve njerëzore/arsye humanitare.

Kërkesa dorëzohet personalisht në Agjencinë e Punësimi. Nëse marrëdhënia e tyre e punës përfundon pa fajin e tyre, ata mund të regjistrohen në regjistrin e të papunëve pranë Agjencisë së Punësimi.

Në PDK të Republikës së Maqedonisë mund të aplikoni për leje pune personale për vetëpunësim:

- i huaj që synon të krijojë ose të krijojë bashkërisht një shoqëri tregtare private;

Funded by
the European

- që synon të kryejë veprimtarinë e tij si pronar i vetëm dhe
- i cili synon të kryejë në mënyrë të pavarur një veprimtari profesionale.

1.2. Qasja në të drejtën e punës për azilkërkuesit dhe/ose mbrojtje subsidiare, humanitare dhe personat me status të fituar mbrojtjeje

Ndryshe nga të huajt të cilët kanë hyrë në Republikën e Maqedonisë së Veriut në mënyrë legale përmes posedimit të dokumenteve personale dhe në përputhje me marrëdhëniet diplomatike-konsulare ndërkombëtare që shteti ka me shtetet tjera, azilkërkuesit dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe personat që kanë fituar azil dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe mbrojtja humanitare nuk posedojnë dokumente personale dhe ushtrojnë të drejtën e punës në pajtim me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme dhe Ligjin për Punësimin dhe Punën e të Huajve. Sipas Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme, azilkërkuesit mund të fitojnë të drejtën e punës në përputhje me nenin 61 i cili thotë:

- (1) Kërkuesit e të drejtës për azil deri në sjelljen e vendimit përfundimtar në procesin e pranimit të të drejtës për azil kanë të drejtën e: - qëdrimit, - dokumentit të identifikimit, - lirisë së lëvizjes, - ndihmës juridike falas, - strehimit dhe kujdesit adekuat në një qendër pritjeje ose në një vend

tjetër qëndrimi të përcaktuar nga Ministria për Punë dhe Politikë Sociale, nëse ka nevojë për të njëjtën gjë, - uniteti familjar, - shërbimet shëndetësore bazë në përputhje me rregulloret për sigurimin shëndetësor, - e drejta për mbrojtje sociale në përputhje me rregulloret për mbrojtjen sociale, - të drejtën për arsimim në përputhje me rregulloret për arsimin fillor dhe të mesëm, - të punojnë vetëm në qendrën e pritjes ose në një vend tjetër akomodimi të përcaktuar nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe të drejtën për qasje të lirë në tregun e punës për një azilkërkues, kërkesa e të cilit për njohjen e së drejtës për azil, nuk është marrë vendim nga Sektori i Azilit, brenda një periudhe jo më të gjatë se nëntë muaj pas paraqitjes së kërkesës, - qasje në programet e disponueshme për integrim të hershëm dhe - kontakte me Komisionerin e Lartë për Refugjatë, si dhe me organizata joqeveritare humanitare për të ofruar ndihmë juridike në procedurën e njohjes së të drejtës për azil.

- (2) Ministria e Punës dhe Politikës Sociale i njofton azilkërkuesit për të drejtat e përmendura në paragrafin (1) të këtij neni me shkrim në gjuhën që ata me arsye mund të supozohet se e kuptojnë ose gojarisht me ndihmën e përkthyesit. Gazeta Zyrtare e RM-së, nr. 64 të datës 11.04.2018, 25 nga 34

Funded by
the European

- (3) (3) Ministria e Punës dhe Politikës Sociale kujdeset për sigurimin e mjeteve të mbështetjes dhe sigurimit shëndetësor për azilkërkuesit përderisa ata janë në Qendrën e pritjes ose në një vend tjetër të akomodimit të përcaktuar nga Ministria e Punës dhe Politikës Socijale.
- (4) Standardet për pranimin e kërkesave të të drejtës për azil, përcaktohen nga Ministri i Punës dhe Politikës Sociale.

Pas marrjes së statusit të azilit dhe/ose mbrojtjes subsidiare dhe të përkohshme sipas Ligjit për numrin amë, personave u lëshohet një numër amë për të huaj¹⁸. Ministria e Punëve të Brendshme është përgjegjëse për dhënien e numrit amë, e cila është përgjegjëse edhe për lëshimin e dokumentit/kartës së identitetit personal që konfirmon statusin e mbrojtjes së marrë, identitetin, adresën e banimit dhe informacione të tjera në përputhje me këtë ligj. Sipas Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme, pas fitimit të statusit juridik të mbrojtjes, e drejta e punës rregullohet në pajtim me nenin 73 dhe 86 dhe 87, në të cilin të drejtat e personave me status të fituar kanë të drejta të barabarta me qytetarë të RMV-së. Në nenin 86 të këtij ligji thuhet:

- (1) Personat nën mbrojtje të përkohshme kanë të drejtë në: - qëndrim dhe përkujdesje në Republikën e Maqedonisë gjatë periudhës së mbrojtjes së përkohshme, në përputhje me mundësitë ekonomike të Republikës së Maqedonisë, - të drejtën për punë, kujdes shëndetësor dhe sigurim pensional dhe invalidor në kushte të njëjta si me dispozitat përkatëse të parapara për të huajt me leje qëndrimi të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë, - ndihma

humanitare dhe shërbime themelore shëndetësore për personat e papunë nën mbrojtje të përkohshme dhe - arsim fillor dhe të mesëm, kurse në lidhje me nivelet më të larta të arsimit, personat nën mbrojtje të përkohshme janë të barabartë me të huajt me leje qëndrimi të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë.

- (2) Qëndrimi nga paragrafi (1) alineja 1 e këtij neni nuk do të konsiderohet qëndrim i ligjshëm në kuptim të Ligjit për të huaj dhe Ligjit për shtetësinë e Republikës së Maqedonisë.
- (3) Për realizimin e të drejtave nga paragrafi (1) i këtij neni kujdeset Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.
- (4) Pas përfundimit të mbrojtjes së përkohshme për personin zbatohen rregulloret për të huajt.

Kjo do të thotë se Ligji për Punësimin dhe Punën e të Huajve është njëlloj i vlefshëm për personat me status të fituar të mbrojtjes në pajtim me Ligjin për mbrojtjen ndërkombëtare dhe të përkohshme.¹⁹

¹⁸ <https://mvr.gov.mk/zakon/17>

¹⁹ Ibid.3

Funded by
the European

Duke pasur parasysh se fokusi i Dokumentit për politikë publike janë personat nga Ukraina të cilët mbërritën në Republikën e Maqedonisë së Veriut si rezultat i luftës së filluar në vitin 2022, Qeveria e RMV-së më 25.07.2023 miratoi Vendim për dhënien e mbrojtjes së përkohshme personave nga Ukraina. Qeveria i referohet Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme në nenin 82 të ligjit me të njëjtin emër, i cili, sipas dokumentit të publikuar, hyri në fuqi më 9 gusht 2023.²⁰ Vendimi është marrë si rezultat i mungesës së bazës ligjore për ushtrimin e të drejtave të personave nga Ukraina sipas Ligjit për të Huajt për rregullimin e qëndrimit afatgjatë, duke pasur parasysh se këta persona kanë hyrë në Maqedoninë e Veriut në përputhje me Ligjin për të Huaj dhe me dokumenta të vlefshme. Sipas marrëdhënieve diplomatike-konsulare ndërmjet RMV-së dhe Ukrainës, ata kanë të drejtë për qëndrim të shkurtër/turistik në vend brenda 3 muajve.

Pas skadimit të këtij afati, nuk kanë bazë ligjore për paraqitjen e kërkesave për qëndrim afatgjatë, nëse nuk kanë fituar punë me një punëdhënës vendas ose të huaj dhe/ose pas skadimit të vlefshmërisë së dokumenteve të tyre personale, disa prej tyre kanë fituar statusin e mbrojtjes së përkohshme. Sipas Lesja Ukrainka, deri në mars të vitit 2023, 6000 ukrainas, prej të cilëve 389 kanë marrë kartë identiteti për mbrojtje të përkohshme për arsye humanitare. Deri në publikimin e këtij dokumenti, numri i Ukrainasve është ulur ndjeshëm dhe aktualisht numëron 1200 persona. Megjithatë, asnjëri nga këta persona nuk ka të drejtë të krijojë marrëdhënie pune sipas Ligjit për të Huaj dhe/ose Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme, gjë që çon në një boshllëk juridik që e shqyrtojmë në tekstin e mëposhtëm.

2. Pengesat ligjore dhe praktike për të drejtën e punës së të huajve, azilkërkuesve dhe personave nën mbrojtje në RMV

Në kapitullin vijues, shqyrtojmë bazat dhe zbrazëirat ligjore, si dhe pengesat për fitimin e të drejtës për punë për të huajt nga Ukraina, azilkërkuesit dhe personat me status të fituar azili dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe mbrojtje të përkohshme në RMV. Praktika aktuale dhe të drejtat për personat që kërkojnë mbrojtje në RMV kryesisht rregullohen nga Ligji për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme, i cili parasheh procedurë para Sektorit për të Huaj dhe Emigracion në kuadër të Ministrisë së Punëve të Brendshme. Nëse personi refuzohet për azil dhe/ose mbrojtje subsidiare ose të përkohshme, ai paraqet padi në Gjykatën Administrative në shkallë të parë dhe më tej, nëse refuzohet nga Gjykata Administrative,

²⁰ VENDIM PËR DHËNIEN E MBROJTJES SË PËRKOHSHE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT PËR PERSONAT NGA UKRAINA;
<https://dejure.mk/zakon/odluka-za-davanje-na-privremna-zashtita-vo-republika-severna-makedonija-na-lica-od-ukraina>

Funded by
the European

Gjykata e Lartë Administrative vendos në procedurë të shkallës së dytë pas të cilës janë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtje. Edhe pse këto procese pritet të zgjasin deri në 9 muaj, Gjykata Administrative dhe Gjykata e Lartë Administrative vendosin mesatarisht deri në 2 vjet. Gjatë kësaj kohe, personat që kërkojnë mbrojtje përballen me pasiguri juridike dhe pamundësi për të ushtruar të drejtat e tyre, të cilat garantohen nga legjislacioni ndërkombëtar dhe kombëtar.

2.1. E drejta e punës për të huajt nga Ukraina

Siç është theksuar në kapitullin e parë, personat nga Ukraina të cilët mbërrinë në Republikën e Maqedonisë së Veriut si pasojë e luftës në Ukrainë, në territor hyjnë me dokumente të ligjshme udhëtimi të cilat u mundësuan të qëndrojnë si turistë deri në 3 muaj. Gjegjësisht, Ligji për të Huajt nuk e lejon qasjen në punë për qëndrim turistik të të huajve dhe siç parashihet me ligjin me të njëjtin emër, nëse këta persona udhëhiqen sipas Ligjit për të Huaj, do të duhet t'i plotësojnë kushtet për qëndrim afatgjatë, që nënkupton punësim tek punëdhënësi vendas ose i huaj që i plotëson kushtet për punësimin e të huajve. Sipas përgjigjeve të marra nga pyetëtorët që u kemi dorëzuar personave nga Ukraina me ndihmën e organizatës joqeveritare Lesja Ukrainka, asnjë person i vetëm nuk ka ushtruar të drejtën për të punuar dhe/ose ka fituar vend pune. Në pyetësin e dorëzuar në Lesja Ukrainka, kanë marrë pjesë 11 persona dhe asnjë person nuk ka dokument për statusin e mbrojtjes së përkohshme dhe/ose ka fituar të drejtën e punës.

Si arsye janë theksuar mungesa e dokumenteve personale të lëshuara për personat me status të fituar të mbrojtjes sipas Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme, dhe gjatë 2 viteve të fundit që nga mbërritja në RMV, shumica e tyre përballen me skadimin e vlefshmërisë së dokumentit të udhëimit dhe procedurë të gjatë në Ambasadën e Ukrainës në RMV duke pasur parasysh luftën që po ashtu vazhdon prej 2 vitesh dhe pamundësinë e kthimit në vend. Si zgjidhje të shpejtë, Qeveria merr

Vendim më 25 korrik të vitit 2023 për t'u dhënë mbrojtje të përkohshme personave nga Ukraina. Qeveria i referohet Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme në nenin 82 të ligjit me të njëjtin emër, i cili, sipas dokumentit të publikuar, ka hyrë në fuqi më 9 gusht 2023.²¹

Me këtë vendim, Ministria e Punëve të Brendshme ndryshon Rregulloren për formularin e vërtetimit të qëllimit të shprehur për të paraqitur për pranim për të drejtën e azilit, formularin e kërkesës për njohjen e të drejtës për azil, formularin për bisedën fillestare për regjistrim për intervistë të zhvilluar në lidhje me

²¹ Ibid.8

Funded by
the European

kërkesën e paraqitur për njohjen e së drejtës për azil, formularin për procesverbalin e pranimit të kërkesës gojore për njohjen e së drejtës për azil në bazë të bashkimit familjar, mënyrën e marrja e shenjave të gishtave dhe fotografimi i azilkërkuësve, formulari dhe mënyra e lëshimit dhe zëvendësimit të dokumenteve të kërkuësve të së drejtës për azil dhe personave të cilëve u është dhënë e drejta për azil ose mbrojtje të përkohshme (dokument identifikimi për një azilkërkuës, kartë identiteti të një personi me status refugjati, karta e identitetit e personit nën mbrojtje subsidiare, dokument udhëtimi i personit me status refugjat, dokument identifikimi për persona nën mbrojtje të përkohshme) në Republikën e Maqedonisë së Veriut.²²

Ndryshimet në këtë Rregullore dhe formularët e lartpërmendur nuk mund të gjenden në formë elektronike në ueb faqen e Ministrisë dhe në Gazetën Zyrtare të miratuara më 3 shtator të vitit 2023. Në tetor të vitit 2023, Rregullorja iu dorëzua OJQ-së Lesja Ukrainka dhe kështu u mor për shqyrtim në këtë Dokument për politikë publike. Ndryshimet parashikojnë lëshimin e një dokumenti të ri identifikimi për personat nën mbrojtje të përkohshme, i cili gjithashtu nuk është në dispozicion për shkak se një dokument i tillë nuk i është lëshuar asnjë personi nën mbrojtje të përkohshme deri në publikimin e këtij Dokumenti, përfshirë personat nga Ukraina. Ky dokument parasheh posedimin e numrit amë, por mbetet e paqartë se si do të përgatitet dokumenti kur nuk është në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme dhe Ligjin për numrin amë.

Nga ajo që është në dispozicion për publikun, konstatoam se në seancën e 174-të të Qeverisë, në pikën 33 ishte theksuar Vendimi për dhënien e statusit të mbrojtjes së përkohshme për personat nga Ukraina. Në të njëjtën pikë thuhet: “Qeveria ka marrë vendim për t’u dhënë mbrojtje të përkohshme në Republikën e Maqedonisë së Veriut personave nga Ukraina. Në të njëjtën kohë, Qeveria konkludoi se

Ministria e Punëve të Brendshme duhet të ndërmarrë veprimet e duhura për krijimin e bazës ligjore për caktimin e numrit amë të personave nën mbrojtje të përkohshme dhe zbatimin e kësaj”.²³

²² Rregullorja e re nuk është në dispozicion për publikun, në shtojcë rregullorja paraprake për formularë. <https://dejure.mk/zakon/pravilnik-za-obrazecot-na-potvrdata-za-iskazhanata-namera-za-podnesuvanje-na-baranje-za-priznavanje-pravo-na-azil-obrazecot-na-baranieto-za-priznavanje>

²³ Pika 33 Qeveria miratoi vendimin për dhënien e mbrojtjes së përkohshme në Republikën e Maqedonisë së Veriut për personat nga Ukraina. Në të njëjtën kohë, Qeveria konkludoi se Ministria e Punëve të Brendshme duhet të ndërmarrë veprimet e duhura për të krijuar bazën ligjore për

Funded by
the European

Në të njëjtën kohë, sipas një Kërkese për informacione publike të dorëzuar nga Legis në Agjencinë e Punësimit për qasje në punë për të huajt dhe personat nën mbrojtje humanitare, kemi marrë informacion se: Qasja në bazën e të dhënave të punëdhënësve si dhe paraqitja e personave të papunë në Agjencinë, çdo person duhet të ketë numër amë maqedonas ose numrin e shtetasit, e jo të huajt, dhe se Agjencia nuk mban dhe nuk ka bazë të dhënash që përfshin këtë kategori të personave. Sipas informatave të dorëzuara, Agjencia ka theksuar se punon në përputhje me Ligjin për Punësim dhe Sigurim në rast të papunësisë dhe Ligjin për evidencat në fushën e punës. Në të dy ligjet, të huajt dhe personat me status të azilit dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe mbrojtje të përkohshme nuk janë të përfshira në ligje, as nuk janë bërë ndryshime dhe harmonizime me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme dhe Ligjin për të Huaj. Gjithashtu, Agjencia për Çështjet për të Drejtën e Punës të të Huajve dhe Personave nën Mbrojtje na udhëzoi në Ministrinë e Punëve të Brendshme ose Sektorin për të Huaj dhe Emigracion.

Prej këtu, konkludojmë se personat nga Ukraina, si dhe personat që kanë fituar statusin e mbrojtjes sipas Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme, nuk kanë qasje në regjistrimin si persona të papunë, qasje në masat e punësimit dhe masa të tjera që janë në dispozicion për qytetarët e RMV-së. Duke pasur parasysh se personat nga Ukraina e kanë fituar statusin e personit nën mbrojtje të përkohshme me vendim të Qeverisë dhe nuk u është lëshuar dokument për një status të tillë, ata nuk kanë dokumente personale të vlefshme dhe janë plotësisht të përjashtuar nga tregu i punës dhe qasja në të drejtën për punë dhe sipas Ligjit për të huajt.

2.2. E drejta e azilkërkesve

Azilkërkesit në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme në nenin 61 të ligjit me të njëjtin emër ose: - punë vetëm në kuadër të Qendrës për pritje ose në një vend tjetër akomodimi të përcaktuar nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale dhe të drejtën për qasje të lirë në tregun e punës për aplikantin e të drejtës për azil, kërkesa e të cilit për njohjen e së drejtës për azil nuk është vendosur nga Sektori i azilit, në një periudhë jo më të gjatë se nëntë muaj pas paraqitjes së kërkesës. Në nenin e njëjtë, Sektori duhet të lëshojë një dokument identifikimi, por kjo nuk përfshin

caktimin e numrit amë të personave nën mbrojtje të përkohshme dhe zbatimin e kësaj.
file:///C:/Users/Toshiba/downloads/174_sednica_na_vlada.pdf

Funded by
the European

lëshimin e numrit amë për të huajt, një numër të përkohshëm ose një lloj tjetër që mundëson qasje në punë dhe në tregun e punës në përputhje me Ligjin për numrin amë, Ligjin për të huajt, Ligjin për Punësimin dhe Sigurimin në rast të papunësisë dhe Ligjin për evidencat në fushën e punës.

Azilkërkuesit nuk mund të ushtrojnë të drejtën e tyre të garantuar me ligj për punë për shkak të problemeve në zbatimin praktik të rregulloreve dhe për shkak të mospërputhjes ligjore. Në sistemin e regjistrimit të Agjencisë së Punësimit, personi i papunë mund të regjistrohet me numër unik amë në përputhje me Ligjin për numrin amë. Azilkërkuesit ose personat që janë në proces të dhënies së statusit të mbrojtjes, edhe pse Ligji për Mbrojtjen Ndërkombëtare u garanton të drejtën për të punuar në Qendrën për pritjen e azilkërkuesve në Shkup dhe nëse procedura për përcaktimin e statusit të tyre është mbi 9 muaj, u garantohet e drejta e punës, nuk mund ta realizojnë të njëjtën sepse ky ligj nuk parashikon caktimin e numrit amë. Azilkërkuesit nuk posedojnë dokumente personale të lëshuara nga autoritet kompetent dhe, për rrjedhojë, nuk mund të ushtrojnë të drejtat themelore të garantuara nga legjislacioni kombëtar.

Prej këtui, konkludojmë se ligjvënësi e ka parashikuar të drejtën e punës si proformë pa parashikuar mënyra për ushtrimin e kësaj të drejte. Ligji për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme në nenin 62 nuk është në përputhje me Ligjin për numrin amë dhe ligjet përkatëse për aplikantët për të ushtruar këtë të drejtë.

2.3. E drejta e punës për personat me status të mbrojtjes së përkohshme

Personat me statusin e mbrojtjes së përkohshme marrin numër amë të lëshuar nga Ministria e Punëve të Brendshme dhe dokument identifikimi në përputhje me nenin 86 të Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme dhe Rregulloren që parasheh formularët për lëshimin e dokumentit personal të identifikimit. Evidenca e numrave amë të lëshuar për të huajt e udhëheq Ministria në format elektronik, veçanërisht për numrat amë të lëshuar për personat që fitojnë numër amë me lindje dhe shtetësi në RMV. Ligji për numrin amë dhe Ligji për të huajt gjithashtu parashikojnë qasje në të drejtën për punë mbi këtë bazë. Mirëpo, Agjencia e Punësimit nuk ka një evidencë apo regjistër të tillë. Lejet e punës për të huajt jepen nga Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, ndërsa lejet e qëndrimit nga Ministria e Brendshme. Këto leje nuk janë në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme sepse personat nën mbrojtje të përkohshme nuk bëjnë pjesë në kategorinë e të huajve me qëndrim të përkohshëm apo punë. Këto leje u jepen të huajve me dokumente personale të vlefshme të lëshuara nga vendet e origjinës për të cilat të huajt që kërkojnë leje nuk kërkojnë azil dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe të përkohshme.

Funded by
the European

Personat që kërkojnë mbrojtje dhe arsytet për të njëjtën janë të përcaktuara me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme dhe të përcaktuara në nenet 5, 6 dhe 7 dhe në përputhje me Konventën e Gjenevës mbi bazat për mbrojtjen e personave nga persekutimi.²⁴ Gjithashtu, këto rregulla nuk zbatohen për të huajt që kanë dokumente të vlefshme dhe nuk janë subjekt i persekutimit.

Gjithashtu, edhe pas lëshimit të numrit amë dhe dokumentit të identifikimit, personat nën mbrojtje të përkohshme, azil dhe/ose mbrojtje subsidiare nuk mund të regjistrohen në regjistrin e Agjencisë së Punësimit në RMV, sepse agjencia nuk ka dhe nuk mban regjistrë të veçantë, sepse nuk ka bazë ligjore e cila do të bënte një regjistrë të tillë dhe të mundësojë qasje të barabartë në tregun e punës dhe të drejtën për punë, si dhe përfitime sociale dhe të tjera që qytetarët i marrin në rast papunësie.

²⁴ Personi me status refugjati Neni 5 Personi me status refugjati është i huaji, të cilit, pas shqyrtimit të kërkesës së tij, i është dhënë statusi i refugjatis dhe i cili është përcaktuar se plotëson kushtet e përcaktuara në Konventën e Gjenevës, d.m.th. frika e bazuar për t'u persekutuar për shkak të racës, fesë, kombësisë, përkatësisë në një grup të caktuar shoqëror ose për shkak të bindjeve të tij politike, është jashtë shtetit të të cilit ai është shtetas dhe nuk mundet, ose për shkak të një frike të tillë, nuk dëshiron të jetë nën mbrojtjen e atij vendi ose i cili nëse është pa shtetësi është jashtë shtetit në të cilin ka pasur vendbanimin e tij të zakonshëm, ai nuk mundet ose për shkak të frikës së tillë nuk dëshiron të kthehet në të. Aktet e persekutimit Neni 6 (1) Aktet e persekutimit sipas kuptimit të nenit 1 A të Konventës së Gjenevës duhet: - të jenë mjaft të rënda në natyrën e tyre ose të përsëriten që të përbëjnë një shkelje të rëndë të të drejtave themelore të njeriut, dhe veçanërisht të atyre të drejtave që nuk mund të kufizuar në përputhje me nenin 15 paragrafi (2) të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore ose - përfaqësojnë një sërë masash të ndryshme që përfshijnë shkelje të të drejtave të njeriut që janë mjaft serioze për të prekur një individ në mënyrë të ngjashme, siç thuhet në paragrafin (1) paragrafi 1 të këtij neni. (2) Veprat e përndjekjes nga paragrafi (1) i këtij neni, ndër të tjera, mund të marrin formën e: - akteve të dhunës fizike ose mendore, duke përfshirë aktet e dhunës seksuale, - ligjore, administrative, policore dhe/ose masat gjyqësore që në vetvete janë diskriminuese, ose që kryhen në mënyrë diskriminuese, - ndjekja penale ose dënimi që është joproporcional ose diskriminues, - heqja e mbrojtjes gjyqësore që rezulton në një dënim joproporcional ose diskriminues, - ndjekja penale ose dënimi për refuzimin e kryerja e shërbimit ushtarak gjatë konfliktit, në rastet kur kryerja e shërbimit ushtarak do të nënkuptonte pjesëmarrje në vepra penale, ose veprime që bien në shkaqet e përjashtimit, të përcaktuara në nenin 8 paragrafi (1) të këtij ligji dhe - vepron që me natyra janë të lidhura me gjininë ose fëmijët. (3) Lidhja ndërmjet veprave të përndjekjes nga paragrafi (1) i këtij neni dhe shkaqeve të përndjekjes nga neni 7 i këtij ligji duhet të ekzistojë në rast të mungesës së mbrojtjes nga veprat e përndjekjes. Gazeta Zyrtare e Republikës së Moldavisë, nr. 64 datë 11.4.2018 4 nga 34 Arsyet e përndjekjes Neni 7 (1) Kur vlerësohen arsyet se për shkak të frikës së arsyeshme personi do të persekutohet për shkak të racës, fesë, kombësisë, përkatësisë në një grup të caktuar shoqëror ose për shkak të bindjen e tij politike, në veçanti të marrë parasysh elementet nga paragrafët (3), (4), (5) dhe (6) të këtij neni për racën, fenë, kombësinë, përkatësinë e një grupi të caktuar shoqëror ose për shkak të bindjeve të tyre politike. . (2) Termi "racë" përfshin në veçanti ngjyrën e lëkurës, origjinën ose përkatësinë e një grupi të caktuar etnik. (3) Termi "besim" përfshin besimet teiste, joteiste dhe ateiste, pjesëmarrjen ose mospjesëmarrjen në ritet fetare private ose publike, individualisht ose në grup, rite të tjera fetare ose shprehje të pikëpamjeve ose forma të sjelljes personale ose kolektive. bazuar në sjelljen fetare. (4) Termi "kombësi" nuk kufizohet në shtetësinë ose mungesën e shtetësisë, por përfshin përkatësinë në një grup të caktuar që përcaktohet nga identiteti i tij kulturor, etnik dhe gjuhësor, prejardhja e përbashkët gjeografike ose politike ose lidhja me popullsinë e një vendi tjetër. . (5) Termi "grup" i referohet përkatësisë në një grup të caktuar shoqëror që përfshin anëtarë që kanë karakteristikë të përbashkëta natyrore ose një origjinë të përbashkët, të cilat nuk mund të ndryshohen, ose kanë karakteristikë ose besime që janë të rëndësishme për identitetin ose ndërgjegjen e tyre, ndërkohë që personi nuk mund të detyrohet të heqë dorë prej tyre. Grupi ka një identitet të veçantë në vendin e origjinës, sepse konsiderohet i ndryshëm nga shoqëria që e rrethon. Në varësi të rrethanave të vendit të origjinës, një grup social mund të nënkuptojë edhe një grup të bazuar në orientimin seksual. Orientimi seksual nuk konsiderohet veprë penale sipas legjisllacionit kombëtar. Elementet e lidhura me gjininë, të cilat përfshijnë identitetin gjinor, duhet të merren parasysh gjatë përcaktimit të anëtarësisë ose karakteristikave të një grupi të caktuar shoqëror. (6) Termi "besimi politik" në veçanti përfshin mendimin, idetë dhe bindjet personale në lidhje me çështjet që lidhen me autorët e mundshëm të persekutimit dhe politikave ose metodat e tyre, pavarësisht nëse azilkërkuksi ka ndërmarrë veprime për bindjet e tij ose të saj. (7) Kur vlerësohet nëse aplikanti ka një frikë të justifikuar nga persekutimi, nuk është e rëndësishme nëse aplikanti zotëron vërtet karakteristikat racore, fetare, kombëtare, sociale ose politike që shkaktojnë një persekutim të tillë, me kusht që një karakteristikë e tillë t'i atribuohet atij nga autori i persekutimit.

Funded by
the European

Të drejtat sociale të personave nën mbrojtje të përkohshme, azil dhe/ose mbrojtje subsidiare sigurohen nga Ministria e Punës dhe Punës Sociale. Gjithashtu, nëse personat nën mbrojtje të përkohshme gjejnë

punë, humbasin të drejtën për përfitime sociale, strehim dhe të drejtat shëndetësore dhe nuk mund t'i sigurojnë ato për shkak të pamundësisë për të gjetur punë, për të marrë pjesë në programet e punësimit dhe të vetëpunësimit të Agjencia e Punësimit dhe mundësi të tjera në mungesë të një numri amë të ndryshëm nga qytetarët e RMV.

3. Diskriminimi i personave nën mbrojtje të përkohshme në RMV gjatë qasjes në punë

Azilkërkuesit dhe personat me status të fituar të azilit dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe mbrojtje të përkohshme janë plotësisht të përjashtuar nga tregu i punës dhe qasja e barabartë në të drejtën për punë krahasuar me qytetarët e RMV-së për disa arsye, dhe ato:

- Azilkërkuesit, edhe pas skadimit të 9 muajve nga procedura për marrjen e statusit të mbrojtjes, nuk kanë të drejtën e numrit amë me të cilin mund të marrin pjesë në tregun e punës ose të regjistrohen në regjistrin e personave të papunë në RMV. Asnjë ligj nuk parashikon përfshirjen e tyre dhe sigurimin e të drejtave social-ekonomike, shëndetësore dhe arsimore, duke qenë se të gjitha këto të drejta lidhen me posedimin e numrit amë.
- Personat me status të fituar dhe mënyrën e marrjes së mbrojtjes së përkohshme, azilit dhe/ose mbrojtjes subsidiare diskriminohen drejtpërdrejt përmes Vendimit të Qeverisë për dhënien e mbrojtjes së përkohshme personave nga Ukraina me vendim të posaçëm, ndërsa të gjithë aplikantët e tjerë për mbrojtje duhet të kryejnë procedura. në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme.
- Asnjë person me status të fituar për azil të përkohshëm dhe/ose mbrojtje subsidiare nuk ka të drejtë të punojë dhe të regjistrohet në regjistrin e personave të papunë pavarësisht nga vendi i origjinës për shkak të mospërputhjes të Ligjit për Punësimin dhe Sigurimin në rast të papunësisë dhe Ligjit për evidencë në fushën e punës që i vë këta persona në pozitë dhe/ose status të pabarabartë me qytetarët e RMV-së.

Funded by
the European

Konkluzione

Sipas hulumtimit të deritanishëm të kryer për nevojat e këtij Dokumenti për Politika Publike, konkludojmë se:

- Azilkërkuesit në RMV nuk kanë qasje në të drejtën e punës, por gjithashtu nuk kanë qasje në të drejtat e tyre themelore për shkak të mospërputhjes së rregulloreve ligjore dhe mungesës së një rregullimi ligjor që parashikon lëshimin e numrit amë
- Personat me statusin e fituar të mbrojtjes së përkohshme, azilit dhe/ose mbrojtjes së përkohshme nuk kanë qasje të barabartë në tregun e punës dhe të drejtën e punës për shkak të mospërputhjes së Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme me Ligjin për Punësimin dhe Sigurimin në rast të papunësisë dhe Ligji për evidencat në fushën e punës
- Ligji për të huajt i referohet një kategorie personash që kanë dokumente personale të vlefshme dhe nuk janë subjekt i persekutimit sipas Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme. Prandaj, personat e përfshirë në këtë ligj nuk mund të gëzojnë të drejtat e qasjes në punë të parashikuara nga Ligji për të Huajt. Ligji për të huajt nuk parashikon lëshimin e numrit amë sepse të huajt që rregullojnë qëndrimin e tyre në bazë të punësimit nuk kanë nevojë t'u lëshohet numër amë, por Kontratë pune me punëdhënës të njohur me status juridik të rregulluar në RMV. Të drejtat dhe detyrat për punësimin e të huajve sipas këtij ligji sigurohen nga punëdhënësi.
- Vendimi i Qeverisë i miratuar në seancën e 174-të të Qeverisë më 25.07.2023 dhe Ndryshimet në Rregulloren për Formularët nga shtatori i vitit 2023 i cili nuk është i disponueshëm publikisht, diskriminon drejtpërdrejt aplikantët për azil dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe mbrojtje të përkohshme, të cilët janë në procedurë të rregullt për të kërkuar mbrojtje në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme.

Funded by
the European

Rekomandime

- Anulimi dhe/ose ndryshimi i menjëhershëm i Vendimit të Qeverisë i miratuar në seancën e 174-të të Qeverisë më 25.07.2023 i cili do të sigurojë qasje të unifikuar, gjithëpërfshirës dhe të barabartë në të drejtën e azilit dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe të përkohshme për të gjithë personat që kërkojnë mbrojtje në RMV
- Harmonizimi i Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme me Ligjin për Punësimin dhe Sigurim në rast papunësie dhe Ligjin për Evidencë në Fushën e Punës dhe ligje të tjera të lidhura me të, me qëllim të sigurimit të qasjes së barabartë në të drejtën e punës për personat që kanë fituar status të azilit dhe/ose mbrojtjen subsidiare dhe të përkohshme pavarësisht nga vendi i tyre i origjinës
- Hapja e një regjistri për personat me status të fituar azili dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe të përkohshme për të gjithë personat që kërkojnë mbrojtje në RMV dhe qasje të barabartë në të gjitha të drejtat themelore dhe qasje në punë në Agjencinë e Punësimit në RMV.
- Ndryshimi i Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme në nenin 62, në lidhje me dhënien e numrit amë për azilkërkuessit dhe sigurimin e qasjes në të drejtat themelore, duke përfshirë të drejtën për të punuar gjatë periudhës së procedurës për fitimin e të drejtës për azil dhe/ose mbrojtje subsidiare dhe e përkohshme e të gjithë personave që kërkojnë mbrojtje në RMV.

Funded by
the European

Shkurtesa:

EPI – Instituti i Politikave Evropjane

PKD- Përfaqësit Diplomatike Konsulare

RMV – Republika e Maqedonisë së Veriut

Literatura e përdorur:

1. Analizë - Shoqata Maqedonase e Juristëve të Rinj <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/pdf/Sostojbata-so-azilot-vo-RSM-2021-1.pdf> , 2021.
2. Ligji për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme
3. Ligji për të huajt
4. Ligji për numrin amë
5. Ligji për marrëdhëniet e punës
6. Ligji për punësimin dhe sigurimin në rast papunësie
7. Ligji për evidencat në fushën e punës.
8. Ligji për punësimin dhe punën e të huajve
9. Vendim i Qeverisë për dhënien e statusit të mbrojtjes së përkohshme Ukrainasve.
10. Seanca e 174-të e Qeverisë – procesverbal
11. Kërkesë për informacion në Agjencinë e Punësimit përgjigja e marrë
12. Pyetësor dhe përgjigjet e marra nga persona nga Ukraina me dhe pa status të fituar të mbrojtjes së përkohshme